№ 218 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1911 ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ № 218

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK“.

Հոկտեմբերի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 3 րուբլի:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ. ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ.

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կոպ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:
Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՀՐԱՒԷՐ

Թեմիս կառավարիչ սրբազան Եփրեմ եպիսկոպոսի կարգադրութեան համաձայն հոկտեմբերի 9-ին, կիրակի, գնի ս. պատարագի, ժամը 12-ին, տեղի կունենայ ծխ. I ժողով Թիֆլիսի հայոց եկեղեցիների [illegible]
Թիֆլիսի հայոց եկեղեցիների [illegible]
(2ր) տու. 974. 2—1

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՎՐԱ ՈՉԻՆՉ ՉԸ ԿԱՅ ԱՆԿԱՐԵԼԻ
ՈՐԸ ԵՒ ԱՊԱՑՈՒՑԵԼ Է ՏԻԱՐՈՍ
20 ՀԱՏ. 6 ԿՈՊ. ՍԱԼԻՒՏԸ 20 ՀԱՏ. 6 ԿՈՊ.
[illegible]
Ընկ. Ա. Ն. ԲՈՂԴԱՆՈՎ և Ընկ.
Ներկայացուցիչ [illegible]
10—10 765. Թիֆլիս, Բեհբութեան փող., 37.
(օգ. 27,28, ս. 13,25,27,29, հ. 2,4,6) տու.

ФАБРИКИ А.ЭНФИАДЖИАНЦА
ПАПИРОСЫ ИНТЕЛЛИГЕНТНЫЯ
ЦѢНА 25шт. 15к. 10шт. 6к. 100шт. 60к.
ПАПИРОСЫ ЛЕВЪ 20шт. 5коп.
ФАБРИКИ А.ЭНФИАДЖИАНЦА
ПАПИРОСЫ ЭКСТРА 15шт. 6коп.
ФАБРИКИ А.ЭНФИАДЖИАНЦА
662. 100—47

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ
[illegible]
ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ
[illegible]
970. 2—2

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ՎԵՈՆՁԵԱՆ
[illegible]
876. 50—12

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ
[illegible] դաշնամուրի [illegible]
965. 5—2

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մ. ՄԿՐՏՉԵԱՆՑ
[illegible]
962. 3—3

ԲԺԻՇԿ
Գր. ՄԱԿԱՐԵԱՆ
[illegible]
819. 100—18

ԲԺԻՇԿ
Ռ. Ս. ԴԱՒԻԹԵԱՆՑ
[illegible]
243. 100—77

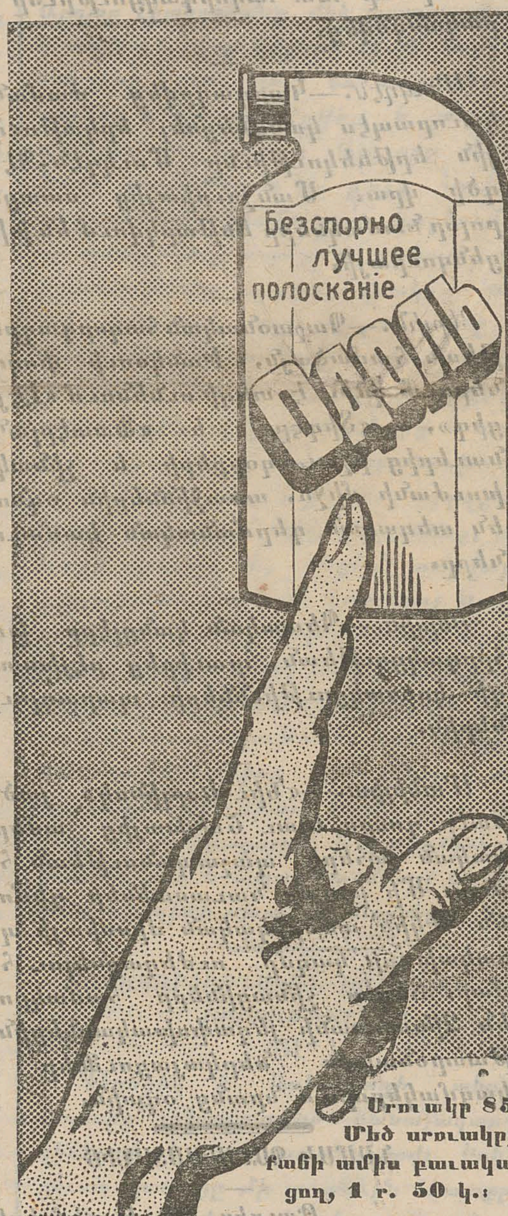

(Հ.19,Ն.17) (M.326491/326497) 910. 3—1

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՇԵՄՔՈՒՄ

III

Ի՞նչ կարող ենք ասել միւս թեկնածուների մասին։

Երբ ընտրողի առաջ կան անուններ, որոնք բոլորովին համապատասխան են նրա պահանջներին և կարող են բաւականաչափ քուէներ գրաւել իրանց օգտին ընտրական սափորի մէջ, այն ժամանակ խնդրի լուծումը դժուար չէ։ Այդ անուններն էլ առաջ են մղվում ընտրական պայքարի մէջ։ Այդ անունների շուրջ կատարվում են համախմբումներ և ձայնակիցների հաւաքումներ։

Իսկ երբ այդ չը կայ, երբ բոլորովին համապատասխան անձի ընտրութիւնը անկարելի է դարձել, այն ժամանակ հանդէս է գալիս մի այնպիսի դրութիւն, որ թելադրում է ընտրողին ընթանալ երկու ճանապարհներից մէկով՝ կամ ձեռնպահ մնալ և թողնել ընտրական գործը ուրիշներին, և կամ որոշ պայմանաւորումների դիմել և շարունակել մասնակցութիւնը այն նպատակով, որպէս զի եղած թեկնածուներից գերադասութիւն գոնէ սատանայ նա, որը համեմատաբար աւելի օգտակար կարող է լինել իբրև պատասխանատու գործող կարևոր հիմնարկութեան մէջ։

Ով ծանօթ է մեր իրականութեան հանգամանքներին, նրա համար բոլորովին հասկանալի է, որ մենք այդ պայմանաւորումների և գիջումների խընդրով մինչ այժմ չէինք կարող զբաղվել՝ նախ այն պատճառով, որ յոյսեր էինք տածում գտնել այնու ամենայնիւ դրական և անմիջական լուծում մեր առաջ դրված հարցի համար. երկրորդ՝ ընտրական գործի համար մեզանում մղվող պայքարը մանաւանդ իր առաջին շրջանում ուսանելի և գաղափարական չէր կարող լինել իր գիջումներով և նախանձներով, որովհետև նախընտրական պայքարները և պատրաստութիւնները մեզանում գնահատելի էին նախ և առաջ իրանց ծրագրական համախոհութեան էութեամբ. երրորդ՝ այն պատճառով, որ գիջումների և պայմանաւորումների համար հողը չափազանց ծանծաղուտ էր մեր իրականութեան մէջ և նա փոխանակ բարի գործ կատարելու կը թաղէր իր մէջ և այն առաքինութիւնները, որոնք դեռ պահպանվել են մեր հասարակական բարքերի մթերանոցում։ Աւելի բարեպատեհ հանգամանքներում անշուշտ իրագործելի կը լինէին նաև նախնական պայմանաւորումները հէնց սկզբից. բայց այդ հանգամանքները չը կային, իսկ թիւրիմացութիւնների համար նիւթ կիտված ու դիզված էր անսպառ։

Այո, բոլորովին տարբեր էին մեր իրականութեան պայմանները նախկին կաթողիկոսական ընտրութեան օրերում և այժմ։ Այն ժամանակ ունէինք դրական թեկնածուներ, որոնց անունները տալիս էինք և նրանց համար պայքար մղում։

Վերջին ընտրութեան ժամանակ մենք հանդէս էինք գրել երկու անուն՝ Իզմիրլեանի և Դուրեանի։ Եւ պաշտպանում էինք այդ անունները մեր բոլոր ոյժով։

Դուրեանը մնում է և ներկայումս յարգելի անձնաւորութիւն, բայց մենք առաջվայ ոյժով անկարող ենք զգում պաշտպանել և փաստաբանել նրա անունը։ Իր պատրիարքութեան շրջանում նա սկզբում լաւ յոյսեր էր տալիս իբրև վարչապետ, բայց յետոյ հանդէս եկաւ թոյլ և երերուն բնաւորութեամբ։ Լինելով ազնիւ և համակրելի՝ իբրև անհատ, նա անձեռնհաս եղաւ՝ իբրև պատասխանատու վարչապետ։ Իսկ մենք արդէն շատ ենք փասվել վարչական երերումներից և տարտամ վիճակից։

«Մշակի» հետ տարիների ընթացքում կապված անձերից Մեսրոպ եպիսկոպոս Տէր-Մովսիսեանը, անշուշտ, պէտք է գրաւէր մեր առանձին ուշադրութիւնը։ Եւ մենք ցաւ ենք զգացել, որ ներկայ կաթողիկոսական ընտրութեան համար անկարող ենք հանդիսացել ամենայն վստահութեամբ գնելու նրա անունը իբրև կաթողիկոսական թեկնածուի։ Նա տեղեակ է էջմիածնական գործերին և մեր կեանքի հանգամանքներին ու պահանջներին, բայց նա անկարող հանդիսացաւ վերջին տարիներում ներշնչել դէպի ինքը հասարակութեան վստահութիւնը այն ծաւալով և խորութեամբ, որ հնարաւոր լինէր առաջ մղել նրա թեկնածութիւնը։ Մենք առանձին նշանակութիւն չենք տալիս մեր մասնաւոր անձնական յարաբերութիւնների ասպարէզում տեղի ունեցած փոփոխութիւններին—հասարակական գործերում մենք ղեկավարվում ենք սկզբունքներով, որոնց և հաւատարիմ ենք։

Այն անձերից, որոնք անցեալում, տարիների ընթացքում մեր վարած գործունէութեան մէջ օրգանական և, աւելի շօշափելի խօսք գործածելով, կուսակցական կապ չեն ունեցել մեզ հետ, որոշ անուններ այժմ հանդէս են եկել իբրև թեկնածուներ, որոնց շուրջը նշմարվում են յայտնի թւով ձայներ՝ աջակցելու նրանց ընտրութիւնը։

Այդ թեկնածուները ունեն իրանց դրական բարեմասնութիւնները և իրանց բացասական կողմերը։

Ո՞րը արդեօք այդ դրական կողմերից համարել էական և գերադաս, կամ ո՞րը բացասական կողմերից համարել վտանգաւոր և մերժելի —ահա այն գործնական հարցերը, որոնք հանդէս են գալիս պայմանաւորումներ կամ գիջումների խնդիրներ շօշափելու և քննելու ժամանակ այն պատուիրակների և պատգամաւորների համար, որոնք կը ցանկանան առհասարակ պայմանաւորումների և փոխադարձ գիջումների մասին քննութիւններ անել և կամ բանակցութիւններ վարել։

Եթէ անխուսափելի են պայմանաւորումների խնդիրները, նրանք յամենայն դէպս վիճելի դրութեան մէջ են ներկայումս մանաւանդ որ բազմաքուէ թիւրքահայերը դեռ ևս չեն մշակել իրանց հաւանական թեկնածուների ցուցակը։ Այդ մասին յետոյ։

Ա. Քալանթար

ԹԻՒՐՔ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

3 հոկտեմբերի

Կ. Պոլիս.—Տրիպոլիսի պատգամաւորները պալատին առաջարկութիւն արին դատարանին յանձնել Հակկը փաշայի ամբողջ կաբինետը Տրիպոլիսի վերաբերութեամբ անգործունէութիւն թոյլ տալուն համար։

Բ. Դուռը տեղեկացաւ, որ Միտիլէնի մօտերը երևացել են 3 իտալական ականանաւ և մի փոքր նաւ։ Ականանաւերից երկուսը մտել են Միտիլէնի նեղուցը, երրորդը գտնվում է մօտակայքում։ Իտալական նաւերը սեպտ. 30-ից յետոյ այլևս չեն երևացել ալբանական ծովափի մօտ, բայց նրանց տեսնում են ամեն օր Արշիպելագի մօտերը։ Իտալացի մեծ թւով զօրքեր ափ են իջել Տօբրուկում։

Տրիպոլիս (Ցաւուկ Թղթակցից).—Իտալական դիրքերը Տրիպոլիսից դէպի հարաւ երկու կիլոմետր տարածութեամբ գրաւած ունեն ութ գումարտակ, նաև նաւաստիներ ու հեծելազօր։ Դիրքերի առաջ դրված են թնդանօթներ։ Արհեստական արգելքներ չը կան։ Թիւրքերը համարեա ամեն գիշեր կատարում են թոյլ յարձակումներ։ Նրանց դիրքերը չեն երևում։ Իտալական նաւատորմը այս գիշեր թնդանօթաձգութիւն է սկսելու հեռուից, որպէս զի թիւրքերին աւելի հեռու վանեն։ Կարաւանները կամաց-կամաց վերադառնում են՝ թիւրքերի պաշարը սպառված լինելու պատճառով։

Հռոմ.—«Տրիբունան» տալիս է Բումէլիանի մօտերը տեղի ունեցած կռւի մանրամասնութիւնները։ Թիւրքերը սկսեցին կրակել թնդանօթներից, համարեա նշան չը դնելով մթութեան պատճառով։ Իտալական արտիլերիան պատասխանեց ուժեղ կրակ բանալով։ Միաժամանակ տրված ազդանշաններով մի քանի անգամ կրակեցին պատերազմական նաւերը, որից թիւրքերը ստիպված եղան թուլացնել թնդանօթաձգութիւնը։ Իտալացիներից թեթև վիրաւորվեց մի զինուոր։

«Տրիբունային» հաղորդում են Էրիտրէից, որ թիւրքերը և սամբուկների ցեղը միացել են Մօկկում, արաբական ափին։

Լոնդոն.—Լրագիրներին Գալիպոլիից հաղորդում են, որ հոկտ. 3-ի առաւօտը թիւրքական ծովային նաւատորմը մեկնել է Ոսկեղջիւրից անյայտ ուղղութեամբ։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. գործ.)

4 հոկտեմբերի

Նովօչերկասկ.—Երեկոյեան ժամը 7-ի մօտերը մի ուսանող Կրիստին ներս վազեց Պետական Խորհրդի անդամ իշխան Պետր Նիկոլայեվիչ Տրուբեցկոյի սեփական վագոնը և սկսեց կրակել ատրճանակից։ Իշխանը մեռաւ տեղն ու տեղը։ Կրիստին անձամբ յայտնեց յանցագործութեան մասին և թոյլ տուեց իրան կալանաւորելու։

Կրիստին հանգուցեալի ազգականն է մօր կողմից։ Նա այստեղ եկաւ կնոջ և իշխանի աղջիկների հետ՝ դոնեան գեներալներից մինի թաղմանը ներկայ գտնվելու համար։ Հանդէսներից յետոյ, Կրիստին Տրուբեցկոյի և ամբողջ ընտանիքի հետ ճաշեց հիւրանոցում։ Յետոյ Տրուբեցկոյը գնաց զբօսնելու կառքով կնոջ և Կրիստիի հետ։ Ժամը 6-ի մօտերը նա վագոնումն էր, որը նա վերցրել էր մինչև Պետերբուրգ։ Շուտով եկաւ Կրիստին և սպանեց իշխանին։

Պետերբուրգ.—Պետերբուրգում, ի յիշատակ Ռոմանովների Տան 300-ամեակի տաճար կառուցանելու շինարարական յանձնաժողովին Բարձրագոյնս թոյլատրվեց հանգանակութիւն անել, պայմանով. որ տաճարը լինի իբրև անկախ, համառուսական յուշարձան։

1910 թւին բոլոր երկաթուղիներից զուտ հասոյթ ստացվեց 329,208,335 րուբլի։

Օդեսա.—Քաղաքային դուման որոշեց կառուցանել Նիկոլայեվի հրապարակի վրա Ստոլիպինի արձանը, յատկացնելով այդ նպատակով 40,000 ր., հիմնել ժողովրդական դպրոցներում 10 թոշակաւորների տեղ, Սադօվայա փողոցը այսուհետև անուանել Ստոլիպինի անունով, 6-րդ գիմնազիան կոչել Ստոլիպինեան, յատկացնել 1,000 ր. Կիէվում արձան կանգնեցնելու գործին։

Պոտսդամ.—Եկաւ Վիլհէլմը։

Բեռն.—Շվէյցարական հեռ. գործ. հաղորդում է, որ դաշնակցական խորհրդում տեղեկութիւններ են ստացվել, որ Վիլհէլմ կայսրը 1912 թ. մտադիր է այցելել Շվէյցարիա՝ հաւանականօ-

[illegible]

Բեռլին.—Ամերիկյան [illegible]

Վիեննա.—«Զիւդ-Օստ-Կոր.» [illegible]

Կ. Պոլիս.— [illegible]

Բեռլին.— [illegible]

Կ. Պոլիս.— [illegible]

Լոնդոն.—«Մորնինգ Պոստին» հեռագրում են Թեհրանից. «Մահմեդ-Ալին սահմանով անցավ Ասխաբադ: Նրա իրեղէնների մէջ, որոնք ընկան կառավարական զօրքերի ձեռքը, երևաց մի լիակատար յուշատետր՝ իրան ցույց տրված զանազան մարդկանց ֆինանսական և այլ օգնութեան տեղեկութիւններով: Ցուցատետրը աշխարհ է հանում զանազան բարձրաստիճան անձանց անուններ»:

—

Ծանօթ. Գործ.—Պետերբուրգում այդ տեղեկութեան հաստատման ոչ մի վաւերացումն չը կայ:

—

Բեռլին.—Գերմանական ծովային ույժերի հրամանատարը տեղեկացնում է, որ Խանկոույում հանգիստ է. կռիւ է նախատեսվում գերմանական կոնցեսիայի մօտերը:

—

Տոկիո.—Մարկիզ Սայոնջիի մօտ տեղի ունեցան գաղտնի խորհրդակցութիւններ արտաքին գործերի, զինւորական և ծովային մինիստրների ներկայութեամբ՝ Չինաստանում տիրող դրքի կացութեան մասին: Ըստ երեւոյթին վճռված է վարել սպասողական գործելակերպ: Բորսան համաբեա նորմալ է:

—

Շավէզ (Պորտուգալիա).—Զանազան վայրերից տեղեկութիւններ են ստացվում զինեալ միապետականների տեղափոխութիւնների մասին, որոնք ըսպառնում են առանձնապէս Մօնտալեգրէին: Այնտեղ զօրքեր ուղարկվեցին:

—

Վիէննա.—«Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէի» տեղեկութիւնների համաձայն, Տրիպոլիսի հարցի լուծումից յետոյ առիթ չի մնայ տարաձայնութիւնների Իտալիայի և նրա դաշնակիցների միջև, որովհետև եռապետեան դաշնակցութեան նպատակը՝ status quo-ն Եւրոպայում և Արևելքում պահպանելն է, որին դիպլոմատիական հարցի լուծումը յօգուտ Իտալիայի բնաւ չէ խանգարում: Իտալիայի ղեկավար շրջանները կարծում են, որ եռապետեան դաշնակցութիւնը տրիպոլիսեան հարցը վերջանալուց յետոյ կը մնայ աւելի կայուն, քան առաջ էր:

—

Պարիզ.—Հավասին հեռագրում են Տանժէրից, որ սպանացիները պատրաստում են Ալգուսէմասում ափ իջեցնել 7,000 մարդուց բաղկացած զօրամաս Բեգովիա և Բէնինգեախէլ շրջանները գրաւելու համար՝ նրանց Մելիլյայի հետ միացնելու նպատակով:

—

Սանտա-Բարբարա (Կալիֆօռնիա).—Հարաւային խաղաղ-ովկիանոսյան երկաթուղագծի կամուրջի տակ գտնվեցին 36 ուժանակի փամփուշտ այն գնացքի անցնելուց առաջ, որի մէջ էր նախագահ Տաֆտը:

—

Չիկագօ.—Առաջադիմական հանրապետականների կուսակցութեան կոնվէնտը սենատոր Լաֆօլէտին առաջարկեց իբրև հանրապետութեան նախագահ:

—

Տիմէն.—Այն 12 աքսորականներից, որոնք մեղադրվում էին գնացքից փախչելու մէջ, որի ժամանակ 9 զինւորպահակ վիրաւորվեցին և մէկը սպանվեց, 6-ը դատապարտվեցին մահապատժի, մնացածները տաժանակիր աշխատանքների:

ՅՈՒԶՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ՉԻՆԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

4 հոկտեմբերի

Խանկօու.—Եկաւ անգլիական յածանաւ «Կագմիւսը»: Վճռված է մանջուրներին չը կողոպտել և չը սպանել, եթէ նրանք կամովին ընդունեն նոր կառավարութիւնը: Նախկին լրագիրները լոյս չեն տեսնում: Այսօր լոյս տեսաւ հանրապետական օրաթերթ: Սպասվում են ճակատամարտեր: Կազմակերպվեց Կարմիր Խաչ՝ մի միսիօների ղեկավարութեամբ: Թղթադրամներն ընդունվում են: Օտարազգիներն իրանց երեխաներով այսօր մեկնում են Շանխայ: Ապստամբների հրամանատարը բացատրեց, որ նրանք հիւսիսային զօրքերից չեն վախենում և իրանք կօգտվեն Պէկինի երկաթուղագծից: Վերջինիս վրա երթեւեկութիւն չը կայ:

Գիշերս սպասվող կռիւը չեղաւ: Եկաւ չինական ծովակալ Սան, որ հաղորդեց օտարերկրացիներին, թէ ամեն միջոցներով կը պաշտպանէ արտասահմանեան ձեռնարկութիւնները պատերազմական գործողութիւնների ազդեցութիւնից: Խուժանի մէջ նկատվում են հակաեւրոպական բնազդներ: Յեղափոխականներն առայժմ զսպում են խուժանը: Նաւահանգստում կանգնած են 11 օտարազգի ռազմանաւ: Ֆաբրիկաները աշխատում են:

—

Շանխայ.—Դրութեան անորոշութեան պատճառով դրամական շուկան բոլորովին քայքայված է: Չինացիներն աշխատում են պաշարել միայն հնչիւն դրամ: «Պօլտաւա» նաւը վաղը Խանկօուից այստեղ է բերելու կանանց և երեխաներին: Այստեղ հանգիստ է: Խանկօուի հետ հաղորդակցութիւնը վերականգնվեց:

—

Մուկդէն.—Կարգադրվեց ժամանակաւորապէս կանգնեցնել երկաթուղային երթեւեկութիւնը Մուկդէն-Պէկին գծի վրա: Մանջուրիայից ստացվող բոլոր նամակները ենթարկվում են խիստ ցէնզուրայի:

—

Բեռլին.—Պաշտօնական հաղորդագրութեան համաձայն, Խանկօուի փողոցներում կռիւ է տեղի ունենում «Լէյպցիգ», «Տիգէր» և «Ֆատէրլանդ» նաւերից իջաւ զօրքերի և չինական խուժանի միջև. առաջիններին օգնում են տեղական գերմանական կամաւորները:

—

Բեռլին.—Պետական կանցլերը խորհրդակցութեան հրաւիրեց բէյխստագի կուսակցութիւնների պարագլուխներին:

—

Մանիլիա.—«Նիւ-Եօրլէնսկ» յածանաւը դուրս եկաւ Շանխայից ամերիկական շահերի պաշտպանութեան համար: Մի խումբ նաւաստիներ դիմում են Պէկին՝ ամերիկական միսիայի պահակախմբի կազմը ուժեղացնելու համար: Տեղիս չինացիները համակրում են Չինաստանի յեղափոխականներին և թատրոնական ներկայացումներ են կազմակերպում նրանց օգտին:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, 26 սեպտեմբերի

Ս. Ստեփաննոս Նախավկայ վանքի կալուածոց խնդիրը յայտնի է «Մշակի» ընթերցողներին: Թեհրանի ռուսաց դեսպանատնից գործի քննութիւնը յանձնվել էր Թաւրիզի ռուսաց հիւպատոսին:

Սեպտ. 24-ին ռուսաց հիւպատոսարանում տեղի ունեցաւ քննական ժողովը, ուր ներկայ էին կալուածները գրաւող Մէմէդօվի երկու փոխանորդները: Շնորհիւ այն հանգամանքի, որ Թեմակալ Կարապետ եպիսկ. անցած տարի այցելելով վանքը՝ ըստ արժանւոյն ուսումնասիրել էր բոլոր կողմերն ու գործի հանգամանքները, լաւապէս պաշտպանեց վանքապատկան իրաւունքը և ձեռք բերեց կատարեալ աջողութիւն: Երկու փոխանորդները ոչ մի օրինաւոր փաստաթուղթ և ոչ մի համոզիչ ապացոյց չը կարողացան ներկայացնել ժողովին, որոնցով հնարաւորութիւն ունենային ջրել Թեմակալ սրբազանի գրաւոր և բերանացի փաստերը: Հիւպատոսը ինքն ևս համոզում գոյացրեց անշուշտ ներկայացված փաստաթղթերից և գործը մնաց, որ հարկաւոր արձանագրութիւնը կազմի յօգուտ ազգային իրաւանց: Վերջապէս վախճան կը գտնէ մի հարց, որ երկար ու ձիգ բանակցութիւնների և հոգածութեանց առիթ տըւեց:

Կարապետ եպիսկոպոսի մասնակի ջանքերն և Զաքարիա Նազարբէկեանի էական ազդեցութիւնն անուրանալի են այս մասին և արժանի՝ խորին գոհունակութեան:

Հայկազուն

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԽԱԲՐԻԿՆԵՐ

—

Մերսին, 14/27 սեպտեմբեր

Եթէ Թիւրքագիր «Ադանան» հայագիրի վերածուելով հայաթերթ մը եղաւ, ատիկա չի նշանակեր, որ մեր Թիւրք հայրենակիցները նուազ ընթերցասէրներ են, մանաւանդ պօլիտիկոս ընթերցողներ:

Եթէ Իհսան Ֆիքրին չկայ այլևս, որ Ադանայի ջարդերուն նախօրէին միտքերը այնքան գրգռեց, այժմ ալ, երբ կը լսենք թէ սահմանադրական կառավարութիւն մըն է, որ կը վարէ երկրին ճակատագիրը, կը սխալինք: Երկրին և Թիւրք բնակչութեան սխալ և գէշ բնազդները ղեկավարող և կառավարող ոյժը օրինաւոր իշխանութիւնը չէ, և ոչ ալ իր անունին և դերին արժանի մամուլ մը:

Ատոնց տեղը կը բռնեն Ռումելի հրատարակուող և երիտասարդ-թիւրքերէն հովանաւորեալ «Թօփ», «Թիւֆէնք», «Կուրշուն», «Սիլահ»՝ ալ որքան կուզէք մեր կարգ մը տեսակի «Փայլակ», «Կայծակ», «Շանթ» և «Կրակին» նմանող անուններով հրատարակուող թերթերը:

Թիւրք ժողովրդեան մեծագոյն մասը ահա այդ կարգի թերթեր կը կարդայ—ինչ կըսեմ—կը լափէ և անոնց թունաւոր ազդեցութեանց ներքև «սահմանադրական» ըլլալու կը պատրաստուի...

Գաւառներու մէջ, արժակ համարձակ, այս թերթերը կը վխտան, երբ սակայն—տեսէք, ուշագրաւ բան—Պոլսոյ մէջ իրենց մուտքը արգիլուած կը մնայ: Պոլսոյ չհրամցուելիք այս ազդարարութիւնքը կառավարութիւնը ինչպէս կը հանդուրժէ, որ տարածուին գաւառաց ագէտ, մոլի և իր գէշը-աղէկը չհասկցող դասակարգերուն մէջ:

Ահա թէ ինչու հակառակ մեր կարծեցեալ ազատութեանց և սահմանադրական բէժիմին, մեր երկրին խորերը կը շարունակեն ըլլալ և մնալ առաւել քան երբէք արհաւրալից, անապահով և անստոյգ: Ահա թէ ինչու, ասոնք տեսնող և սակայն ասոնց դէմ ինքզինքն անկարող համարող մեր մինիստրները՝ Հայաստանի հատիկ-հատիկ անվերջ սպանութեանց, առևանգութեանց, մահմեդականացումներու և աւարառութեանց համար «բան մը չկայ, անդորրութիւն է» ըսելով կը բաւականան:

Դիտող

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԹ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Երէկ Դիարբէքիրից ստացված մի հեռագրով, Դիարբէքիրի թեմի առաջնորդ Ջաւէն եպիսկոպոսը յայտնում է, որ «Մշակի» խմբագիր Ալ. Քալանթարը ընտրված է այդ թեմի կաթողիկոսական պատգամաւոր:

ՃՈՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

—

Կովկասի Փոխարքան Դումային առաջարկեց մի օրինագիծ ճորտութեան մնացորդները վերացնելու մասին, որոնք պահպանված են Անդրկովկասի հինգ նահանգներում: Փոխարքան մատնացոյց է անում, որ ամենից դժուարը այն հարցն է, թէ ի՞նչ պայմաններում պիտի կատարվի այդ վերացումը: Չէ կարելի կալուածատէրերին կատարելապէս զրկել այն եկամուտներից, որ նրանք ստանում էին մինչև այժմ, իսկ, միւս կողմից, գիւղացիք այն համոզմունքն են կազմել, որ անարդարութիւն է յետ գնել նրանց հողը, քանի որ, ուշադրութեան առնելով հողային հարկերի և տուրքերի քանակութիւնը, գիւղացիները վճարել են այդ հողի իսկական արժողութիւնից աւելին:

Սակայն, Անդրկովկասի նախկին կալուածական գիւղացիներին ձրիաբար հող տալը կալուածատէրերին գանձարանի հաշուով վարձատրելու պայմանով, Փոխարքայի կարծիքով, կարող էր շատ վտանգաւոր պրէցէդենտ ընծայել, մանաւանդ ի նկատի ունենալով հողը յետ գնելու սաստիկ պրօպագանդան:

Նախագիծը հիմնված է պարտաւորիչ յետ գնման սկզբունքի վրա:

Ընդամենը յետ գնվելու է ենթակայ 653,000 դեսեատին հող, 23,114,000 ռուբլի գումարի: Ըստ նախագծի՝ մտադրութիւն կայ վարձատրել կալուածատէրերին գանձարանից, այնպէս որ գիւղացիներին կը տրվեն յետ-գնողական փոխառութիւններ $4^1/_2$ տոկոսի: Փոխառութիւնը կարող են հանգցնել գիւղացիները 56, 21 և 28 տարիների ընթացքում: («Р. Сл.»)

ԼԱԶԱՐԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆ

—

Ինչպէս յայտնի է, Լազարեան ճեմարանի երջանկայիշատակ հիմնադրի գլխաւոր նպատակներից մէկն էր ստեղծել մի բարձր ազգային ուսումնական կրթավայր, որտեղ հնարաւոր լինէր հաւաքել երեխաներ ամենահեռաւոր հայաբնակ անկիւններից և նրանց լայն ուսում և դաստիարակութիւն տալ:

Այդ նպատակին աշխատում էին հետևել այդ հիմնարկութեան ղեկավար մարմինները մինչև վերջին տարիները: Սակայն ցաւօք սրտի պէտք է խոստովանել, որ վերջին տարիներում այդ հիմնարկութիւնը աչքի ընկնող չափով սկսել է շեղվել իր հիմնական աւանդական կարգերից և հետըզհետէ մտցնում է նորանոր և միանգամայն աննպատակայարմար գործառնութեան սիստեմ:

Իբրև բնորոշ մի ապացոյց՝ մենք մատնացոյց կանենք այն կարգադրութեան վրա, որը գործադրվում է ահա մի քանի տարիներից ի վեր: Բանը նրանումն է, որ ճեմարանի վարչութիւնը կարգադրել է բոլոր աշակերտներին, այդ թւում և թոշակաւորներին, ամառվայ արձակուրդներին ուղարկել իրանց հայրենիքը: Ակներև է, թէ որքան անյարմարութիւններ ունի այդ կարգադրութիւնը առհասարակ և մանաւանդ թոշակաւորների վերաբերմամբ: Իրանց մեծագոյն մասը եկել են ճեմարան ամենահեռաւոր վայրերից, ծագում են աղքատ և կիսակիրթ կամ անկիրթ ընտանիքներից, որոնցից հեռացնելով և ընդունելով իր հովանու տակ միայն՝ ճեմարանը կարող էր նրանց ցանկալի կրթութիւնը և դաստիարակութիւնը տալ:

Որքան աւելի նպատակայարմար կը լինէր, եթէ ճեմարանի վարչութիւնը վարվէր այնպէս, ինչպէս նախկին տարիներում, երբ թոշակաւորներին ուղարկում էին ամարանոց առանձին դաստիարակի հսկողութեան տակ, որտեղ նրանք շարունակում էին պրոցի դաստիարակութեան գործը:

Բացի դրանից՝ վերոյիշեալ կարգադրութեան հիման վրա ճեմարանը սաներին ուղարկում է հայրենիք իր հաշուով, բայց նրանց վերադարձը Մոսկվա և ամարային ծախսերը մնում են նրանց ծնողների կամ խնամակալների վրա: Բայց ո՞րտեղից կարող են հոգալ այդ ծախքերը նրանց մեծ մասամբ չքաւոր ծնողները: Իսկ գալով խնամակալներին և թոշակ սահմանողներին, այդ կարգադրութիւնը կարող է միայն նրանց դժգոհութիւն պատճառել, որովհետև տալով թոշակներ՝ նրանք բոլորովին չէին ցանկանայ կամ յարմարութիւն չէին ունենայ իրանց սաների ամարային հոգատարութիւնը ևս ստանձնել: Եւ այս կողմից այդ կարգադրութիւնը կարող է միայն սառեցնել թոշակ սահմանողների բարի տրամադրութիւնը և եռանդը, պակասեցնել թոշակների թիւը և այսպիսով՝ նիւթական մեծ վնաս պատճառել ճեմարանի շահերին: Եւ մենք լսում ենք, որ Պետերբուրգի Հայոց Եկեղեցական Խորհուրդը, որը նոյնպէս ունի շատ թոշակաւորներ Լազարեան ճեմարանում, արդէն այդ մասին հարց է յարուցել:

Մ. Աքիմեան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿԱՏԱԿ

(Դորօշեվիչից)

—

Մի անգամ Հենրիկոս Թագաւորը ասաց իր հանաքչուն.

— Սիրտս նեղանում է, հանաքչի: Ինձ՝ ինչ-որ ուրուական է հալածում, թունաւորում է իմ բոլոր ուրախութիւնները:

— Առանց ուրուականի ևս չէ կաբող, բարեկամ, ոչ մի ապարանք, ոչ մի ամրոց: Մեծամեծները էն աշխարումն էլ բան չունեն անելու. դրա համար էլ նրանք լոյս են ընկնում այստեղ, որ խառնվեն կենդանիների գործերին: Սկի լսել ես ուրուականի մասին, որ լոյս ընկնէր կօշկակարի խանութում: Սկի լսել ես, որ մեռած կօշկակարն էն աշխարհից գար, որ սովորեցնի իր որդուն, թէ ինչպէս պէտք է կօշիկը կարկատել: Բայց ինչքան թագաւորներ են դուրս եկել իրանց գերեզմաններից:

— Դժուար թէ քո կատակներով այսօր կարողանաս ինձ ուրախացնել, հանաքչի: Ուրուականը սեփական մտածմունքս է. իմ ժողովուրդը գուցէ թշուառ է այն պատճառով, որ ես կառավարելու տաղանդ չունեմ: Գուցէ իմ հօրեղբօր որդի Ֆիլիպը իրաւունք ունի՝ ծածուկ հետամուտ լինելու թագիս: Թերևս նա իրջանիկ թագաւոր կը լինէր, բաղդաւոր թագաւորութեան մէջ: Թերևս ես բարի եմ լինում այն ժամանակ, երբ հարկաւոր է լինել խիստ, և դաժան այն ժամանակ, երբ հարկաւոր է լինել բարի: Այս մտքերը կտրում են իմ քունը և խանգարում իմ ուրախութիւնները: Ինձ այլևս չեն զուարճացնում ոչ տօնախմբութիւնները և ոչ որսը: Գերեզմանափորի տանը աւելի ուրախ են, քան իմ ապարանքում: Իսկ արքունիքը միևնոյն է, ինչ որ թատրոնը. դա բաւականութեան տեղ է: Մինչև իսկ դու, իմ խեղճ հանաքչի, որ ծիծաղեցնում էիր ինձ բոլոր կեանքիս ընթացքում, չես կարողանում կատարել իմ արքայական հրամանը՝ երևսիս ծիծաղ բերել: Ամբողջ թագաւորութիւնս կը տամ մի րոպէի ծիծաղի փոխարէն:

— Այդպիսի գնով մինչև անգամ ծիծաղ էլ կարելի է գնել:

— Ճշմարիտ:

— Ասեմ. տուր թագդ հօրեղբօրդ որդուն, և հաւատացնում եմ քեզ, այնպէս կը քրքջաս, որ կեանքումդ երբէք այնպէս չէիր քրքջացել:

— Ինչպէ՞ս:

— Գլուխդ վկայ:

— Ինչու իմ գլուխը վկայ և ոչ քոնը:

— Ինչպէս հաւատարիմ հպատակ, քո գլուխը աւելի թանգ է ինձ համար, քան թէ իմը:

— Մասխարա:

Հէնց նոյն գիշեր Թագաւորը կանչեց իր մօտ արքայազն Ֆիլիպին, փակվեց նրա հետ առանձին ու ասաց.

— Ֆիլի՛պ, դուք հետամուտ էք իմ թագին:

Եւ որովհետև նա լռում էր, աւելացրեց.

— Մարդուս երեսը աւելի քիչ է ստում, քան լեզուն. նա կարմրում է, այն ինչ լեզուն հէնց բնութիւնից կարմիր է, կարծես թէ նախօրօք կարմրել է բոլոր այն ստերի համար, որ պիտի ասի ամբողջ իր կեանքում: Բայց հարկաւոր չէ ոչ ստել և ոչ էլ ձևանալ: Ձեզ սպասում է ոչ թէ պարան, այլ գահ: Վաղը պալատականների ներկայութեամբ ես կը հրաժարվեմ գահից ձեր օգտին... Ա՛, այժմ դուք ուրախութիւնից կարմրեցիք: Վեր առէք թագը և նրա հետ բոլոր այն մտքերը, որոնք ծնվում են նրանով զարդարված գլխում: Ամեն օր ես պարտաւոր եմ որևէ բան արգելել. հակառակ դէպքում կասեն, թէ ես չեմ կառավարում: Ինձ հարկաւոր է ամեն օր միտք անել, թէ էլ ի՞նչ բան արգելեմ ժողովրդիս: Սրանից յետոյ դուք կը մտածէք: Ուրեմն վաղը կը գտնաք իմ տիրապետը:

Թագաւորը վեր կացաւ, ձգվեց, կարծես մի ծանր աշխատանքից կամ խորը քնից յետոյ:

— Ո՛րքան թեթև եմ զգում ինձ: Ցանկանում եմ, Ֆիլիպ, որ դուք էլ մի օր զգաք այսպիսի բաղդաւորութիւն: Գահ: Նա նման է այն պահճաճանքին, որով կանայք զարդարում են իրանց գլուխները. գատարկ զարդարանք նրանց համար, ովքեր բաղդաւորութիւն են փնտռում: Բայց թագը ձեզ գրաւում է, Ֆիլիպ. վաղը նա ձերը կը լինի. վաղը դուք իմ տէր-արքան կը լինէք, իսկ առ այժմ խօսենք գործերի մասին: Դուք, ի հարկէ, կը փոքրացնէք պալատականների թիւը, իմոնք շատ-շատ են, որ կարելի լինի ծախսերը թեթևացնել:

— Ձեմ էլ մտածում, տէր արքայ,—պատասխանեց Ֆիլիպը.—ես չէի ցանկանայ, որ իմ թագաւորութիւնը պակաս փառահեղ լինէր, քան իմ նախորդինը. շքեղութիւնը յարգանք է առաջ բերում դէպի տիրապետութիւնը:

— Շատ գեղեցիկ. բայց եթէ ծախսերը նոյնը մնան, չէ՞ որ հարկերն էլ կը մնան նոյնը:

— Ճշմարիտ է, հարկաւոր կը լինի հարկերը թողնել նոյն դրութեան մէջ:

— Ո՛չ, հարկաւոր կը լինի հարկերը մեծացնել. արքունիքը ձեզ աւելի թանգ կը նստի. նոր թագաւորից աւելի շատ շնորհներ են սպասվում:

— Ուղիղ էք ասում, տէր արքայ, հարկերը պէտք կը լինի աւելացնել:

— Բայց դուք, ի հարկէ, կը փոփոխէք պաշտօնեաներին, որոնք հաւաքում են հարկերը. ոմանք, ուղիղն ասած, չափից դուրս վատ են: Նրանք կողոպտում են, հարստահարում, քանդում ժողովրդին, կորզում են իրանց օգտին տասն անգամ աւելի, քան թէ ինձ համար են հաւաքում:

— Տէր արքայ, երբ ես որսի եմ գնում, և երբ ինձ հարկաւոր է լինում գիշերել իջևանում, ես երբէք չեմ քնում զարդարված սենեակներում, որոնք առհասարակ փակ են լինում, ընդունելով իրանց մէջ միայն նշանաւոր ճանապարհորդներին: Ես քնում եմ դուքանչու ննջարանում, նրա անկողնում: Բաղլիճներ ամեն տեղ կան, բայց նրա մահճակալում եղածները ամեն օր բօլ ուտում են, ուրեմն կուշտ են: Հանդիսաւոր սենեակներում նրանք քիչ ուտեցուց լղարել-մաշվել են, ուրեմն և յարձակվում են շատ աւելի համարձակ և ծծում աւելի ագահաբար: Բաղլիճից մինչև առիւծ՝ պաշտօնեաների կամրջով. բնութեան մէջ կուշտերը միշտ պակաս ագահ են, քան թէ քաղցածները: Ես կը գերադասէի թողնել նրանց, որոնք արդէն իրանց համար կարողութիւն են դիզել, քան թէ նրանց, որոնք նոր պիտի սկսեն կարողութիւն դիզելու եռանդից ընկնել: Նրանք կուշտ են, սրանք քաղցած. ուրեմն և աւելի թունդ կը կծեն: Ժողովուրդը արդէն հարստացրել առաջիններին. ուրեմն ինչու՞ ստիպել նրան հարստացնել և նորերին:

— Շատ գեղեցիկ: Ուրեմն, և արքունիքը, և հարկերը, և պաշտօնեաները կը մնան նոյնը: Եւ իմ հանաքչին ձեզ կը զուարճացնի այն սրախօսութիւններով ի հաշիւ արքունիքի, ժողովրդի, որոնցով և ինձ էր

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Շուշին դատարկվեց

Շուշի, 30 սեպտեմբերի

Ամարանոց եկածները կրկին վերադարձան իրանց տեղերը, տանելով քաղցր տըպաւորութիւն մեր քաղաքից: Ամառային երաշտ և շոգ ամիսները տեղ են տուել աշնանային զով եղանակին:

Այս տարվայ անաջող հունձը բոլորովին մոլորեցրել է մեր շինականներին. այնպէս որ սև ձմեռվայ «բուք ու բորանի» հետ կանգնած է թշուառ գեղջուկի դրանը... Ինչ անէ այդպիսի պայմաններում ապրող գիւղացին: Տնտեսական-սոցիալական չարիքները խօսքով ու բարի ցանկութեամբ չեն վերացվում, այլ կենդանի գործով: Հայ շինականը աւելի քան երբէք կարիք ունի ցուցումների, ղեկավարների, հմուտ ձեռքի: Բայց այդ դեռ չը կայ... Մեզանում վաղուց վիրեզմանի մէջ դրված հասկացողութիւնները փորձում են յարութիւն առնել: Ունեւորը, ոչինչ խելք, շնորհք և հասարակական գործունէութիւն չունեցող հարուստը անյաղթելի է դառնում ոչ միայն իր ծառայողների առաջ, այլ և հասարակական գործերում, այն տեղերում, որտեղ բազմելու պատիւը պիտի պատկանի միայն այն մարդկանց, որոնք ներկայացուցիչ են ոչ թէ «ոսկու», այլ խելքի, նրանք, որոնք պատիւ ունեն հասարակութիւնը և նրա հիմնարկութիւնները ներկայացնելու:

Մեզ ուզում են հաւատացնել, որ մի որևէ հասարակական գործ կատարելու համար այլ ևս շնորհք, խելք, շիտակութիւն չէ պահանջվում, այլ ճարպիկութիւն, ցինիզմի հասած անամօթութիւն և վերջն էլ՝ ախական ամենաստոր տեսակի շողոքորթութիւն:

Կաթողիկոսական ընտրութեան համար հոկտեմբերի 9-ին լինելու է թեմական պատգամաւորի ընտրութիւնը: Այդ ամենակարևոր ընտրութեան համար մտքերով ոգևորված, վստահութիւն վայելող մի պատգամաւոր է պէտք: Թէ ով կը լինի թեմական պատգամաւոր, առ այժմ դժուար է գուշակել:

Պօղ. Զաքարեան

Կենդանիների ժանտախտ

Ցղնա, 29 սեպտեմբերի

Տանակերտի գետի հոսանքով և նրա շրջակայ գիւղերում եղջիւրաւոր անասունների մէջ ժանտախտը մեծ կոտորածներ է անում: Ցղնան կամ նրանից բարձր սար գիւղերը բարեբաղդաբար ազատ են այդ հիւանդութիւնից: Երէկ Ցղնա ժամանեց Երևանի նահանգական բժիշկ Անդէասովը. նա վերաստուգութիւններ է կատարում իր հովանաւորութեան տակ գտնվող հիւանդանոցներում:

Լեռն-Տեւն

Փորձնական դասեր

Գորիս, 27 սեպտեմբերի

Ամսիս 26-ին քաղաքիս ծխ. դպրոցում, ներկայութեամբ թեմական տեսուչ Խըդմալեանի և 6 ուսուցիչների կայացաւ երեք փորձնական դաս: Դասաւանդում էին քաղաքիս դպրոցի ուսուցիչներ Գրիգորեան Ա. բաժ. հայոց լեզու և Դ. բաժ. թուաբանութիւն, իսկ Սաղանդարեան Գ. բաժ. հայրենագիտութիւն: Փորձնական դասերը անչափ ուրախալի երևոյթ են մանաւանդ շրջանիս նկատմամբ, ուր շատ քիչ է աշխատվում կազմակերպել: Դասերից յետոյ նախագահութեամբ Խըդմալեանի տեղի ունեցաւ քննադատութիւն յիշեալ դասերի նկատմամբ. կազմվեց արձանագրութիւն որոշ պակասութիւնների և նկատողութիւնների առիթով, իսկ ընդհանուր առմամբ փորձնական այդ դասերը համարվեցին աջող և փոքր նկատողութիւններով հանդերձ տպաւորիչ և գովելի:

Մենք մեր շնորհակալութիւնն ենք յայտնում Խըդմալեանին, որ նախաձեռնեց այդ դասերը: Փորձնական դասերը որոշ չափով նպաստում են ուսուցչի ունեցած պակասութիւնների ուղղվելուն, իսկ առաւելութիւնները ի հարկէ խրախոյս են նրան և գրաւական աւելի եռանդով պարապելուն:

Այսօր տեսուչը Գորիս գիւղի և Հին-Գորիսի դպրոցները այցելելուց յետոյ անցաւ Տաթևի ձորերի գիւղերով Սիսիան, որտեղից վերադառնալու է Գորիս և ապա Ղափանի վրայով անցնելու է Մեղրի:

.Ս

Ղարադաղցի հայերի գաղթ

Ջէբրայիլ (Կարեագ. գաւ.), 24 սեպտ.

Քէյվանի հայերը թէև այժմս չեն ենթարկվում Քեարիմ-խանի հրոսակների կողոպտման, բայց ահաբեկված առաջվայ սարսափներից՝ պանդխտութեան ցուպը ձեռքներին դիմում են տնով-տեղով Կովկաս: Վերջին ժամանակներս Խուդաֆերինով անցել են Կովկաս մօտ 150 ընտանիք՝ շատ աննպաստ պայմաններում: Նրանցից շատերը միջոց չունենալու պատճառով ստիպված են եղել խոյս տալ մաքսատնից, բայց անաջող: Սահմանապահ զօրքի պահակներին աջողվել է բռնել մի քանի ընտանիքների թանգագին իրերը՝ գորգեր, փալասներ և այլն: Եղբ. Թումանեանների պատկանող գիւղերում դեռ այժմ հանգստութիւն է տիրում: Բայց Ա. Մելիք-Շահնազարեանի հեռանալը այդ գիւղերի հայերին խոր ցաւ է պատճառել, որովհետև նա միակ անձնաւորութիւնն է, որ իր ջանքերը գործ դրեց այնտեղի հայերին ազատ պահելու ալանթալանից: Նա Ղարադաղի հայերի համար մեծ ծառայութիւններ մատուցեց, որոնք դեռ շատ տարիներ թարմ կը մնան վինացիների սրտերում: Քեարիմ խանի ալանթալանի ժամանակ նա միայն կարողացաւ քէյվանցիներին օգնութեան ձեռք մեկնել:

«Ղարադաղի այս անկիւնի հայերի համար Ալ. Մելիք-Շահնազարեանի բացակայութիւնը շատ զգալի է. «Երանի թէ նորից վերադառնայ Ալէքսան-բէկը»—լսում էք այս շրջանի հայերի թէ մեծից և թէ փոքրից:

Ալ. Տէր-Յարութիւնեան

Ընթացիկ կեանքը Տիկմիողում

Ղափան, 25 սեպտեմբերի

Վերջացել է մեզանում «կալ ու կուտը» և հողագործ գիւղացին ուրախ սրտով ամբարը լցրել է կարմիր ցորենով, բայց դեռ սիրտ չէ անում սերմացու վերցնել աշնանացանքսի համար, չը նայած որ աշնանացանքսի օրերից անցել է կէս ամիս և աւել: Նա դեռ սպասում է:

Սպասում է, որ պարտատէր «աղան» գայ իր պարտքը տանէ. ահա սպասելու գլխաւոր պատճառը: Բայց «աղային» պարտքը տալով նա դարձեալ ազատ չէ մնում այլ պարտքերից: Մէկ էլ տեսնում ես՝ գալիս է և տանում գիւղի նախիրպանը իր վարձը՝ որ չարչարվելով նախիր է պահել նրա համար, դաբբինը՝ որ նորոգել է նրա խոփը, խանութպանը՝ որ իր փտած չիթերը արշինը 12 կոպէկանոցը 25 կոպէկով է ծախել նրա վրա, և վերջապէս քահանան՝ որ օրհնել է նրա տունն ու տեղը: Ահա սրանք բոլորը իրանց բաժինները տանելուց յետոյ մնացածն է տէր լինում մեր գիւղացին: Ու մեր գիւղացին առանց ծպտուն հանելու, առանց մէկին կամ միւսին մերժելու իր վաստակից «բոլ-բոլ» չափում է, ամենքին բաժին տալիս: Սակայն երևակայեցէք, թէ էլ ինչ է մնում խեղճ գիւղացուն, որ նա իր բազմանդամ ընտանիքը գիւղում պահել կարողանայ, ուր չարիքը լճացած խեղդում է ամեն ինչ՝ թշուառութիւնը կաշկանդել է մտքերը, սրտերը չեն զգում, կեանքը մի ծանր բեռ է ամենի համար. տնանքը, տառապանքը, վիշտ՝ այս է նրանց բաժինը. հալածանք, զրկանք՝ նրանց ժառանգութիւնը: Ահա այն բուն պատճառներից մէկը, որ ստիպում է մեր հողագործ գիւղացուն թողնել իր ծանօթ աշխատանքը—հողագործութիւնը—և վշտացած կեանքից՝ երթալ հեռու, շատ հեռու, օտար քաղաքներ՝ այնտեղի դառնութիւնները կրելով մի կտոր չոր հաց վաստակելու հայրենիքում իր սոված ընտանիքի համար: Ու գնում են յուսով, սակայն... օտար քաղաքները չեն ժպտում նրանց:

Վերջապէս պարապ-սարապ փողոցները երկար թափառելուց յետոյ տուն են վերադառնում հոգսերով ծանրաբեռնված:

Ա՜հ... քանի-քանիսը գնացին, էլ յետ չեկան, քանի-քանիսն էլ գնացին, հիւանդոտ տուն դարձան:

Ահա ընթացիկ կեանքը մեզանում:

Արծւիկ

Էջմիածնի օրացոյցի սխալները

Ցարսկիէ-Կոլոդցի, 30 սեպտ.

Էջմիածնի օրացոյցի համաձայն՝ տեղացի Սրգար Լիանօզեանը մեծ պատրաստութիւն է տեսնում սեպտեմբերի 18-ին հարսանիքի հանդէսը կատարելու: Նա ուղարկեց հեռագիրներ և հրաւիրաթղթեր և տեսաւ այլ պատրաստութիւններ: Այդ օրը Վարագայ Խաչի բարեկենդան էր. բայց հաւատալով պաշտօնական օրացոյցին, կարծում էինք, որ պսակը թոյլատրելի է, սակայն հոգևոր իշխանութիւնը արգելեց պսակը, համարելով օրացոյցի «հարսանիք» բառը սխալմամբ տպագրված: Շատ զարմանալի է, որ Էջմիածնի օրացոյցը, որը խմբագրվում է տոմարագէտ վարդապետներից և ստանում է բարձրագոյն հոգևոր իշխանութեան հաւանութիւնը, թոյլ է տալիս այդպիսի աններելի սխալներ: Եթէ ընդունենք, որ այս տարի սխալվել են, անցեալ տարվայ օրացոյցը նոյնն է գրում Վարագայ Խաչի բարեկենդանին թոյլ տալով պսակ: Օրացոյցը թոյլ է տալիս պսակ նաև ս. Յակոբայ բարեկենդանին, որ նոյնպէս սխալ է և մոլորեցնում է հասարակութեան: Կամ գուցէ կարծեն, որ Էջմիածինը ռէֆորմներ է մտցրել օրացոյցի մէջ միայն թղթի վրա: Անհրաժեշտ է, որ օրացոյցի խմբագրողները բացատրեն այս և ապագայում այլ ևս թոյլ չը տան այսպիսի սխալներ մտցնել:

N. N.

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԱՆ ԽՈՀԵՐ ԵՒ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

III*)

Գեղեցիկ է Ասխաբադի տեսարանը հեռուից՝ շրջապատված կանաչազարդ այգիներով և ծառաստաններով: Իսկ ներքուստ քաղաքը մի առանձին հետաքրքրութիւն չէ ներկայացնում. լայնուղի, բայց փոշոտ փողոցներ, մի-յարկանի տներ և շքեղ մագազիններ, որոնց մեծ մասը հայերինն է: Պէտք է ասել, որ Ասխաբադը իր այժմեան առաջնակարգ դիրքով պարտական է ժամանակի շրջանային պետ՝ Կուրոպատկինի ջանքերին և խնամքին:

Տեղական առևտրական ասպարէզում այս քաղաքը խոշոր դեր է կատարում՝ լինելով ռուս-պարսկական շուկայի կենտրոնավայրը, ունի իր մէջ մի քանի բանկային հաստատութիւններ և մաքսատուն:

Ասխաբադի իգական և արական գիմնազիաները բաւականութիւն չեն տալիս հազարաւոր ուսումնատենչ մանուկներին, որոնցից շատերը տեղաւորվում են մասնաւոր պրօգիմնազիաներում, որոնցից մէկը պահում է տիկ. Ջակելին, իսկ միւսը՝ մանկական պարտէզով հանդերձ՝ Հայ Կանանց Բարեգործական Ընկերութիւնը:

Բնականաբար, ինձ առանձնապէս պիտի հետաքրքրէր այս վերջին կրթական հաստատութիւնը: Ես ուրախ եմ ասելու, որ իմ ստացած ընդհանուր տպաւորութիւնը միանգամայն գոհացուցիչ է եղել: Իսկապէս միայն պատիւ և պարծանք կարող է բերել Ասխաբադի հայ կանանց դասին մի այդպիսի համեստ կրթական տաճար, որտեղ մօտաւորապէս 200 երկսեռ մանուկներ կրթվում, դաստիարակվում են նրանց մայրական քնքոյշ հոգացողութեան ներքոյ:

Յիշեալ մանկապարտէզ-պրօգիմնազիան բաղկացած է երկու նախապատրաստական և չորս հիմնական դասարաններից*): Թէ Ընկերութեան վարիչները և թէ դասատուները կանայք են, բացի կրօնուսոյց քահանայից և երաժշտութեան ուսուցչից: Պետական լեզուի հետ զուգընթացաբար անցնում են և մայրենի լեզուն, որը մի շատ ողջունելի երևոյթ է, մանաւանդ այս երկրի օտարամոլ հայութեան մէջ, որտեղ հարազատ լեզուն չիմանալն արդէն զարգացողութեան նշան (sic) է համարվում է, ռուսերէն քիչ-քիչ կոտրատողը իրան ամենագէտ հաշւում:

Վարչութեան յարգելի անդամուհիներից մէկը ցոյց տուեց ինձ Գուլիշամբարեանի նուիրած բաւական ճոխ գրադարանը՝ բաղկացած, գլխաւորապէս, ռուս գրականութեան ընտիր հեղինակութիւններից:

Իմ կարծիքով, այս համակրելի Ընկերութեան ժրաջան գործունէութիւնը արժանի է ամենայն խրախուսանքի և քաջալերութեան, ուստի և Ասխաբադի հայ հասարակութեան սեպուհ պարտականութիւնն է իր ոյժերը խրախոյս և աջակից հանդիսանալ մի բուռն հայ կանանց ջանքերին՝ լոյս և գիտութիւն մատակարարելու տեղական հայ բնակչութեան նքաւոր դասի զաւակներին:

Մեծամեծ պահանջմունքներից և խոշոր քննադատութիւններից առաջ պէտք է ցոյց տալ հասարակական պարտաճանաչութիւն, որով միայն հնարաւոր կը լինի մի հաստատութեան մէջ նկատվող թերութիւնները շտկել, ուղղել:

Տեղական հայկական կեանքի միւս աչքի ընկնող երևոյթը, անշուշտ, ծխական դըպրոցն է, որ գտնվում է եկեղեցու բակում: Առհասարակ, թէ եկեղեցու և թէ մանաւանդ ծխ. դպրոցի շինութիւնը երբէք չեն սազում Ասխաբադի հայ հասարակութեան, որը սիրում է արտաքուստ շատ շքեղ և ճոխ կեանք վարել:

Դպրոցը միդասեան է, չորսամեայ դասընթացքով և ունի 200-ի չափ երկսեռ աշակերտներ և մի լաւ գրադարան: Անցեալ տարվայ ուսուցչական խմբից մնացել է միայն երաժշտութեան ուսուցիչ Պապեանը, իսկ ներկայ տարվայ համար հրաւիրված է Բաթումի ծխ. դպրոցի աւագ-ուսուցիչը միենոյն պաշտօնով:

Օգոստոսի 14-ին կայացած հոգաբարձական ընտրութիւնից հասարակութիւնը առայժմ գոհ էր երևում, համարելով նորընտիրներին գործունեայ և վստահելի անձինք: Մենք ևս մաղթում ենք, որ նրանք ջանադիր լինեն արդարացնել հասարակութեան յոյսերը և, ծխ. դպրոցը աւելի բարգաւաճ վիճակի մէջ դնելով, համերաշխօրէն աշխատեն ազգային լուսաւորութեան ջահը միշտ անշէջ պահելու...

Ցաւօք սրտի պէտք է ասել, որ չը նայած տեղիս հայ համայնքը բաղկացած է 700—800 ծխից, բայց և այնպէս դպրոցը նիւթական երկունքի մէջ է, որը, ի հարկէ, բաւական տարօրինակ երևոյթ է, եթէ ոչ այնքան ցաւալի:

Այո, մեր ժողովուրդը, որ չէ խնայում ակումբներում, հիւրանոցներում և սինեմատօգրաֆներում տասնեակ, նոյն իսկ հարիւր ռուբլիներ վատնել, քար ու կապանք է կտրում, հէնց որ հարցը գալիս է նոյն ժողովրդի ազգային-կրթական գործերին և կամ որևէ կուլտուրական ձեռնարկութեան:

Քաղաքի միւս հաստատութիւններից հետաքրքրական են բաքիստների մզկիթը և, այսպէս ասած, շրջանային մուզէյը:

Առաջինը՝ դեռ քաղաք չը մտած՝ ուշադրութիւն է գրաւում իր բարձր ճաճանչափայլ գմբէթով և չաւարտված մինարէներով: Իսկապէս սա մի հոյակապ և վիթխարի շինութիւն է (ասում են, որ մէկ միլիոն ռ. ծախսվել է և դեռ կէս միլիոն էլ կը գնայ մինչև աւարտվելը), որի ներքին և արտաքին նուրբ քանդակները և ծաղկանկարները գեղեցիկ գաղափար են կազմել տալիս արևելեան-պարսկական ոճի և ճաշակի մասին: Նոյն այդ մզկիթի բակում կայ ռուս-բաբիական տարրական դպրոց:

Մուզէյը գտնվում է Պուշկինսկիյ այգում: Շինութեան ստորին յարկի դահլիճներից մէկը յատկացված է գրադարան-ընթերցարանի, որտեղ, սակայն, ես կովկասեան թերթեր չը տեսայ (չը հաշւած «Баку»-ն):

Մուզէյը իրաւամբ կարող է կոչվել շըրջանային, որովհետև ցուցադրված բուսական և կենդանական օրիգինալ առարկաները բաւական որոշ և ամփոփ գաղափար են տալիս այցելուին՝ Անդրկասպեան երկրի ֆլօրայի եւ ֆաունայի մասին:

Մի առանձին սենեակում էլ ցուցադրված է բացառապէս բնիկների (թիւրքմէնների, սարթերի և ղրղըզների) սարք ու կարգը, գործիքները, դրամները և այլն, որոնք իրանց պարզութեամբ և կոպտութեամբ ակամայից մարդու ժպիտն են շարժում... Այլ կերպ էլ չէր կարող արտայայտվել աշխարհակեր Ջինգիզ-խանի և Լէնկթեմուրի սերունդների ողորմելի պատկերը կուլտուրայի ասպարէզում... Միակ գնահատելին և ուշագրաւը՝ թեքինական գորգերի և ուլօրների նմուշներն են, որոնք վերին աստիճանի նրբաճաշակ և գեղեցկազարդ գործուածք են ներկայացնում: Ինչպէս յայտնի է, այդ գորգերը շատ յարգի են և մեծարժէք:

Տեղական տնայնագործութեան այդ ճիւղը խրախուսելու նպատակով՝ կառավարութիւնը իւրաքանչիւր տարի Մերվ քաղաքում կազմակերպել է տալիս գորգերի ցուցահանդէս, որտեղ ընտիր և լաւագոյն արտադրութիւնները պարգևատրվում են մրցանակներով:

Առանձին հետաքրքրութիւն է շարժում պարսից Ֆաթ-Ալի շահի (եթէ յիշողութիւնս ինձ չէ դաւաճանում) հրովարտակի բնագիրը, որի ռուսերէն թարգմանութիւնից իմանում ենք, որ դա մի հրաման է շահնշահի կողմից՝ վերաբերեալ հպատակ գիւղացիների պարտաւորութիւններին՝ հանդէպ իրանց բէգերի և աղալարների: Ցաւում եմ, որ շտապելուս պատճառով անկարող եղայ այդ ֆէրմանի ռուսերէն թարգմանութիւնը արտագրել:

Ղզըլ-Արվատ Մենտոր-Միրաժ

(Վերջը միւս անգամ)

*) Տես «Մշակ» № 217.

*) Ափսոս, որ դպրոցը չունի ընդարձակ պարտէզ, որտեղ երեխաները ազատ շարժումներ, խաղեր և մարզանքներ կատարէին, այլ պարփակված է մի նեղլիկ բակում: Մի՞թէ քաղաքում աւելի յարմար տեղ չը կար:

ԱՆԴՐԿԱՍՊԵԱՆ ԽՈՀԵՐ

Զզուելի քարեր

Օգոստոս ամսի վերջերին երկրիս ռուսական թերթերը յայտնեցին Անդիժանի հայ քահանայի սպանութեան լուրը, առանց պարզելու սպանութեան դրդապատճառը և մանրամասնութիւնները: «Մշակը» իր ժամանակին չոր ու ցամաք լուրը արտատպեց «Русск. Слово»-ից, ու այնուհետև այդ քստմնելի դէպքի առիթով հայկական մամուլը լռեց, երևի Անդիժանից լուր չունենալու պատճառով:

Երկրիս ռուսական թերթերը այդ սպանութիւնը նախ կապեցին քահանայի նիւթական շահատակութիւնների հետ, յետոյ անբարոյականութեան, իսկ յամառ կերպով խօսում են սպանվածի գաղափարական հակառակորդների մասին, որոնք դրանով իբր թէ ցանկացել են վրէժ լուծել:

Ինչպիսի աստառի տակ էլ տեղի ունեցած լինի սպանութիւնը, մի անգամ ևս այս զզուելի դէպքը գալիս է պարզ ապացոյց լինելու մեր բարոյական անկման, մեր բարքերի այլասերման: Օրը ցերեկով, առանց նախնական քննութիւնների, մարդ գազանը դաշոյնը ձեռին յարձակվում է մի մարդու վրա, որի մեղքը, անբարոյականութիւնը, աւազակութիւնը ոչ մի բանում չէ ապացուցվել, ոչ ոք մեղադրական ակտ չէ կարդացել երեսին, այլ հէնց ինքը՝ մարդասպանը իր ամբոխային լօգիկայով եզրակացրել է, որ նա մահանալու չափ մեղաւոր է, և իրագործել իր ստոր նպատակը:

Եթէ հաւատանք ոճրագործի ցուցմունքներին, նա իբրև թէ մի փոքրիկ գումար է պահ տուել քահանային, պահանջած ժամանակ մերժում է ստացել ու խփել և սպանել է:

Ենթադրենք, որ այդ միանգամայն ճիշդ է: Բայց մի՞թէ այդպիսի չնչին պատճառով իրաւունք է տրվում մարդուս իր նմանին սպանելու: Չէ՞ որ կայ հասարակութիւն, որը ամենակարող դատաւորն է հանդիսանում խղճի հարցերում:

Տէր-Վարդանեան քահանան թիւրիմացութեան առաջին զոհը չէ. վերջին տարիների հայկական կեանքը ծնեց իր ծոցից բորենիներ, որոնք իրանց վայր ի վերոյ գործելակերպով այլասերեցին բարքերը, միևնոյն ժամանակ ստեղծելով ոճրագործների ուժեղ շարքեր, որոնց վարհուրելի արձագանքը մենք գտնում ենք հեռաւոր Թուրքեստանի մի մոռացված անկիւնում Անդիժանում:

Sero

Մերվ

ՄԱՀՄԷԴ-ԱԼԻՆ ԵՒ ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՍԸ

Պետերբուրգում տարածվեց մի հետաքրքրական լուր պարսից նախկին շահ Մահմէդ-Ալիի նոր ծրագիրների մասին իր կորցրած գահը վերադարձնելու համար Մոսկվայի առևտրականների օգնութեամբ:

Ասում են, որ Պետերբուրգ եկաւ յատուկ յանձնարարութեամբ նախկին շահից նրա ռուս բարեկամներից մէկը՝ պ. Եա., որը բերեց Մահմէդ-Ալիի մի քանի նամակները բարձրաստիճան անձանց և հասարակական գործիչների հասցէին: Վերջինների մէջ անուանում են Ա. Ի. Գուչկովին, որի համար պ. Եա. առանձին յանձնարարութիւն ունի, որպէս առևտրա-արդիւնաբերական շրջաններին մօտ պատգամաւորի համար: Մահմէդ-Ալին խնդրում է, որպէս ասում են, որ Ա. Ի. Գուչկով հանդէս գայ միջնորդի դերում նրա և Մոսկվայի առևտրական դասի միջև և նրա համար 3.000,000 ռուբլու փոխառութիւն սարքէ: Մահմէդ-Ալին պատրաստ է ապահովել իր փոխառութիւնը իր բամբակի պլանտացիաներով Հիւսիսային Պարսկաստանում, որ նա գնահատում է 30.000,000 ռուբլի:

Պ. Եա., որպէս մեզ հաղորդում են, այս օրերս կներկայանայ Գուչկովի մօտ, որը արդէն, իբր թէ, ընդհանուր կերպով տեղեկութիւն ունի պ. Եա.-ի միսսիայի մասին:

Ա. Ի. Գուչկով այդ բոլոր լուրերը, սակայն, կտրականապէս հերքում է: Պետերբուրգի մեր թղթակցի հարցին նա պատասխանեց, թէ արևելեան ճաշակի այդ վէպի» մասին նա առաջին անգամն է լսում և ոչինչ չը գիտէ նրա մասին: («Р. Сл.»)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Երէկ, Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Արքայազն Գահաժառանգ Ալէքսէյ Նիկոլայեվիչի անուանակոչութեան օրը, Ալէքսանդր Նէվսկիի զինւորական տաճարում մատուցվեց հանդիսաւոր պատարագ և կատարվեց մաղթանք Վրաստանի էկզարխ Իննօկէնտի արքեպիսկոպոսի մասնակցութեամբ և ուղղափառ հոգևորական դասի ներկայութեամբ: Մաղթանքին ներկայ էին Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցով-Դաշկովը կոմսուհու հետ, Փոխարքայի երկու օգնականները, շքախումբը, խորհրդի անդամները, գեներալիտէտը, բոլոր զօրամասերի հրամանատարները, զինւորական և քաղաքացիական հիմնարկութիւնների ու հաստատութիւնների ներկայացուցիչներ և շատ աղօթողներ: Մաղթանքի ժամանակ Արսէնալի սարից պարպվեցին 21 թնդանօթ: Մաղթանքներ կատարվեցին նաև միացած դաւանութիւնների աղօթատներում: Այդ օրը պաշտօնական, հասարակական և կրթական հաստատութիւններում պարապմունքներ չը կային: Քաղաքը ցերեկով զարդարված էր դրօշակներով, իսկ երեկոյեան լուսավառված էր:

✦ Վերադարձաւ Կովկասի Փոխարքայի օգնական գեն. Շատիլովը, որ մեկնել էր Դաղստան՝ յայտնի աւազակապետ Զէլիմխանին բռնելու միջոցները ղեկավարելու համար:

զուարճացնում. բոլորը, բոլորը ուրեմն միտում է հին զուրթեան մէջ:

— Ա՜հ, ո՞վ, տէր արքայ, համաքչուն ես կը փոխեմ. ես նրա փոխարէն ուրիշը կը վերցնեմ ինձ համար:

Թագաւորը յանկարծ մի այնպիսի քրքիջ ու ծիծաղ բարձրացրեց, որ արքայական գոյնը թռաւ:

Թագաւորը ծիծաղեց:

Նրա ծիծաղը թափ անցաւ փակված դռների միջով և, ինչպէս մի ուրախութեան աւետաբեր, տարածվեց արքունիքի բոլոր ծալքերը: Բոլորի երեսին ծիծաղ, խնդում երեւաց:

— Վերադարձան ուրախութեան օրերը,— ասում էին սենեկապետները:

Իսկ հերթապահ արքունի տիկինները շտապեցին դէպի հայելիները, իմանալու համար, թէ արդեօք չէին թզացել նախընթաց օրերում:

Թագաւորը թուլանում էր ծիծաղից:

— Ուրեմն, այդքան մեծ փոփոխութեան միակ հետևանքը, նա, և հէնց նա, որի շնորհիւ դուք տիրանում էք գահին, կը մնայ առանց պաշտօնի:

Եւ նա Ֆիլիպին արձակեց ձեռքի համակեր շարժումով:

— Գնացէք, Ֆիլիպ, թողէք ինձ մենակ մի քոլ ծիծաղեմ. ցտեսութիւն. վաղը գահական դահլիճում կը տեսնվենք:

Բրքիջով ընդունեց Թագաւորը Նիրա մանող հանդերձանքը:

— Իրաւունք ունէիր. ես ծիծաղում եմ, և ուրուականը ոչնչացաւ: Ես էլ իմ կողմից հաւասար ծառայութիւն կանեմ քեզ՝ քոնի փոխարէն. դու տեղդ չես կորցնի:

Հետևեալ օրը, պալատականների ներկայութեամբ, Թագաւորը Ֆիլիպին ընդունեց սառնասիրտ դէմքով. ոչ բարութիւն և և ոչ էլ բարկութիւն էին արտայայտում նրա դէմքը:

— Ֆիլիպ, երէկ մեր խօսակցութեան միջոցին դուք ստիպված էիք խոստովանել, որ յանցաւոր մտքեր էք սնուցանում մեր անձնաւորութեան դէմ և հետամուտ էք մեր թագին: Խիստ ծանր յանցանք: Բայց մեր երակների մէջ հարազատի արիւն է հոսում, ուստի մենք չէինք կամենայ դատաւոր լինել ձեզ վրա: Վեր առէք մեր վրայից այդ անհաճոյ պարտաւորութիւնը. դուք ինքներդ ձեզ դատեցէք: Հեռացէք ձեր օթեանը: Եւ եթէ մի ժամից յետոյ ձեզ գտնեն դեռ ևս կենդանի, դահիճը կը կարէ ձեր գլուխը: Եւ ձեր ինչի՞ն է հարկաւոր այն գլուխը, որ թագ չը պիտի կրէ: Գնացէք:

Եւ երբ Ֆիլիպը երերվելով անյայտացաւ դռներից, Թագաւորը վերկացաւ և յայտարարեց մեծ տօնախմբութիւն, որ այն գիշերը պիտի կատարվէր՝

Թագաւորի առողջանալու առիթով:

Խ. Դամարեան

◆ Թիֆլիս է եկել երկրագործութեան գլխաւոր կառավարչի վարչութեան անդամ պրոֆեսոր Պրախովը տնայնագործական արհեստի հետ ծանօթանալու համար։

◆ Այս տարի ցրտերը Ռուսաստանում շուտ հասան։ Նոյնը նկատւում է մեզ մօտ Անդրկովկասում, ուր արդէն մի քանի տեղերում ձիւն է եկել։ Թիֆլիսում նոյնպէս ցրտերը կանխեցին։ Մենք տեղեկութիւն ունենք գաւառներից, որ ցրտից բաւական վնասվել են մրգերը։ Միւս կողմից փայտի գները Թիֆլիսում բարձրացել են։

◆ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը Պետական Դումայից թոյլտւութիւն և դրամ է խնդրում հաստատելու Անդրկովկասում միջնակարգ մի դպրոց՝ գինեգործութիւն դասաւանդելու։ Դպրոցը մտադրվում է բանալ Սուխումում։

◆ Թիֆլիսի կանանց բարձր դասընթացքները քաղ. վարչութիւնից նպաստ էին ստանում մինչև այժմ տարեկան 5000 րուբլի։ Դասընթացքների խորհուրդը միջնորդութիւն յարուցեց աւելացնելու յիշեալ նպաստը և դարձնելու 10,000 րուբլի։ Այդ խնդիրը կը լուծվի այս օրերս քաղ. վարչութեան և դպրոցական մանաժողովի միացեալ նիստում։

◆ Սենատը բացատրել է, որ քաղաքային ինքնավարութիւնները պարտաւոր են ոչ միայն ոստիկանութեանը զինել, այլ և հայթայթել նրա բոլոր ռազմամթերքն ու նորոգել տալ զէնքերը։

◆ Հայ դրամատիկական խումբը հետեւեալ անգամ կը խաղայ Գորդլինի նոր պիէսը՝ «Սէր և մահ» անունով։

◆ Երէկ, Զուբալովեան Ժողովրդական Տան դիմաց, դրվեց կովկասեան օֆիցէրական ընկերութեան սեփական շէնքի հիմքը։ Հանդէսին, բացի զինւորական ներկայացուցիչներից, ներկայ էր նաև քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեան քաղաքային վարչութեան անդամների հետ։

◆ Այսօր Զուբալովեան Ժողովրդական Տանը ռուսաց թատերասէրների խումբը կը ներկայացնէ Գորդլինի «Чудакъ» նոր պիէսը։

◆ Այսօր Հաւլաբարի կլուբը ամարային շինութիւնից տեղափոխվում է իր ձմերային շինութիւնը՝ Հաւլաբար։ Այսքան ուշանալու պատճառը ձմերային շինութեան վերանորոգութիւնն էր, որ նոր միայն աւարտվեց։ Յիշեալ կլուբը 3 տարով պայման է կապել Կարապետեանի այգու կապալառուների հետ՝ կլուբի ամարային սէզոնի համար։

◆ Վաղը մէքենաների ընկերութեան լիազօրների ընդհանուր ժողովն է՝ մի քանի ներթական կարևոր խնդիրներ լուծելու համար։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը որոշել է գնել բժ. Սօբեստեանսկիի տունը՝ Դիդուբէի գէշերային ապաստարանի համար։ Վարչութիւնը յիշեալ տան համար վճարում է 10,000 րուբլի, մինչ բժ. Սօբեստեանսկին խնդրում է 15,000 րուբլի։

◆ Դատական պատասխանատուութեան է ենթարկվում, «Рус. Сл.»-ի թղթակցի ասելով, Բագուի քաղաքային վարչութեան նախկին անդամ և ներկայումս քաղաքային վարկային բանկի վերատեսուչ Սաֆարալիեվը քաղաքային տնտեսութեան մէջ չարաշահումներ գործելու համար։

◆ Մօսկվայից մեզ գրում են հետևեալը. «Ինչպէս լսում ենք, նորերս մի դժբաղդ թիւրիմացութեան զոհ դարձած Ց. Տէր-Գէորգեանի ծնողները և հօրեղբայրները մտադիր են վաղաթառամ երիտասարդի յիշատակը մի կանգուն գործով յաւերժացնել, այն է՝ կամ Ցղնայի դպրոցական շէնքը կառուցանել կամ Պարսկաստանի Ատրպատականի թեմում իրանց հաշւով մի ծխական դպրոց պահել։ Ցանկալի է հարկաւ վերջինը, որովհետև Ցղնայի գիւղացիութիւնը ապահովված է, իսկ Պարսկաստանը աղքատ և նիւթապէս քայքայված»։

◆ Վրիպակ.—«Մշակի» երէկվայ համարի (№ 217) առաջնորդողում, ուր խօսվում է չորս եպիսկոպոսների կաթողիկոսական թեկնածութեան մասին, հետևեալ սխալն է սպրդել։ Առաջին պարբերութիւնը տպված է՝ «Ըստ երևոյթին վերջին չորս անձնաւորութիւնների թեկնածութիւնը գործնական նշանակութիւն ունի ներկայումս»։ Պէտք է լինի՝ «...թեկնածութիւնը գործնական նշանակութիւն չունի ներկայումս»։

ՏԵՂԵԿ. ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

◆ Վրաց ակումբը հոկտեմբերի 7-ից ժամանակաւորապէս, մինչև նոր շէնքի յարմարեցումը, տեղափոխվում է վրաց թատրոնին կից գտնվող ձմերային շինութիւնը։

◆ Կիրակի, ամսիս 9-ին տ. Բ. Խէրխէուլիձէն կը կարդայ մի դասախօսութիւն Զուբալովեան Ժողովրդական Տանը՝ «Մինչև բաղդաւորութիւն» թեմայով։

◆ Պ. Բուրդուլի Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութեանը նուիրել է մի հին ձեռագիր, որի մէջ բացատրված են ժողովրդական բարբառով վրաց լեզուի դժուար հասկանալի բառերը։ Բառարանի կազմողն է վրացի-կաթոլիկ ոմն Ի. Նեբիէրիձէ։

◆ Իշխանուհի Մ. Ջամբակուր-Օրբէլիանին միջնորդութիւն է յարուցել Վրաց մէջ Գրագիտ. Տարածող Ընկ. վարչութեան առաջ, որպէսզի վերջինս Գօրու գաւառի Ատէնի գիւղում դպրոց բանայ, որի վրա հոգատարութիւն ունենալը ինքն է յանձն առնում։ Վարչութիւնը արդէն միջնորդութիւն է յարուցել կառավարութեան առաջ։

◆ Հանգուցեալ բարեգործ Դ. Զ. Սարաջևվի գրասենեակում ծառայող Վ. Էջիբեան կամք է յայտնել ի յիշատակ Սարաջևվի 5 սան պահել իր հաշւով 5 տարի ժամանակով Ախալ-Սենակի երկդասեան դպրոցում, հայթայթելով նրանց ուսման վճարը։

◆ Վրաց մէջ Գրագիտ. Տարածող Ընկերութեան վարչութիւնը մօտ օրերս Մօսկվայից կը ստանայ վրացերէն տառերով բէմինգտօն։

◆ Սեպտեմբերի 26-ին, Թէլաւում, Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութեան տեղական ճիւղի նախաձեռնութեամբ մեծ հանդէսով բացվել է ժողովրդական դպրոց։

◆ Զորեքշաբթի, հոկտեմբերի 5-ին տեղի ունեցաւ վրաց թատրօնի 1911/12 թ. սէզօնի բացումը։ Խաղացվեց տրագիկօն՝ Երիսթավիի «Սամշօբլօ» պատմական պիէսը։

◆ Հոկտեմբերի 21-ին Զուբալովեան Ժողովրդական Տանը տեղի կունենայ գրական դատավարութիւն, որին նիւթ կը ծառայէ Անտօն Փուրցելաձէի «Մեծ սպուհ Գէօրգի Սաակաձէ» պատմական գրուածքը։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Արտիստական թատրօնում

Շնորհալի և տաղանդաւոր դերասանուհի Ալէքսինան դարձել է «հասարակութեան սիրելին» և այդպէս էլ նա կոչված է Պլեշչէևի պիէսում։

Դերասանուհին սիրում է իր արհեստը գաղափարի և գեղարուեստի տեսակէտով և վրդոված է այն շահադիտական վերաբերմունքներից, որոնցով շրջապատողները մօտենում են թատրօնական գործին և դիմումներ անում իրան դերասանուհուն։

Նրա հարազատ ծնողական ընտանիքը հէնց առաջինը նայում է իր շնորհալի զաւակի վրա՝ իբրև փող բերող աշխատաւորի վրա, և նրա ընկերուհիները ակնկալում են նրանից լոկ անձնական բնոյթ կրող զանազան աջակցութիւններ

Դերասանուհին իր վշտերից և հիասթափումներից յետոյ հանգստութիւն է գտնում ամուսնութեան մէջ՝ իրան վաղուց սիրող Բաղրիշչևի հետ։

Պլեշչէևի պիէսի գաղափարը վատ չէ և պարունակում է իր մէջ կենսական, կենցաղագրական գծեր, բայց ունի պակասութիւններ իր մշակութեան մէջ թէ սկզբում և թէ մանաւանդ վերջում։

Դերասանուհու դեր կատարող Լվօվա-Լիչկօն այս անգամ հանդէս բերեց իր բոլոր բեմական կարողութիւնները, իր հոգեբանական ըմբռնումները։ Եւ թէև բոլորովին միջակ ոյժ է, զուրկ առաջնակարգ դերերին համապատասխան ձիրքից, այնուամենայնիւ ցոյց տուեց բարեխղճօրէն կատարված մեծ աշխատանք, զգացուածութիւն և ինքնատզորում։ Սիրող

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔՍ ՄԻ ԽՈՒՄԲ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻՆ

Պարոններ. դուք, որ խօսում էք ուսուցչական հեղինակութեան անունից, պիտի գիտենայիք, որ ուսուցչի արժանաւոր կամ անարժան լինելը պայմանաւորվում է ոչ այնքան նրա պաշտօնավարութեան տարիների քանակով, կամ նրա կրթական ցէնզով, որքան նրա անհատականութեամբ—խառնուածքով, բնաւորութեամբ, բարեխղճութեամբ և այն սիրով, որով նա իրան կապված է զգում մանուկ սերնդին կրթելդաստիարակելու գեղեցիկ գործի հետ։

Պիտի գիտենայիք նոյնպէս, որ մէկի մասին նպաստաւոր կամ աննպաստ կարծիք յայտնելու համար անհրաժեշտ է նրան լաւ ճանաչել։

Ճանաչում էք դուք ինձ։ Ոչ։ Այս դուք ինքներդ էլ էք վկայում։

Ապա բարոյական ո՞ր օրէնքի հիման վրա դուք ձեզ թոյլ էք տալիս աննպաստ բառեր շպրտել մէկի հասցէին, որին դուք բոլորովին չէք ճանաչում։ Եւ երբ դիմացինը դուրս է գալիս ձեզ դատի կանչում, որ դուք ապացուցէք ձեր բոլոր նրա մասին ասածները, ինչո՞ւ դուք բարեհաճում էք փախուստի դիմել։

Ձեր գծուծ հաշիւը՝ կոլէկի խնդիրը մի վարագուրեք ուսուցչական հեղինակութեամբ, պարոններ, և գիտակցեցէք, որ մէկի պաշտօնը նրա ձեռքից խլելու համար *) նրան ամեն կերպ անուանարկելը, առանց կանգ առնելու նոյնիսկ կեղծ տեղեկութիւն յօրինելու առաջ (ինչպէս արել էր ձեզանից մէկը), մի շատ տգեղ արարք է, խիստ անազնիւ մի վարմունք, որ անպատուաբեր միայն կարող է լինել ոչ թէ որևէ ուսուցչի, այլ նոյնիսկ որևէ սոսկ գրագէտի համար։ Թադէոս Աղաեան

Յ. Գ.—Չը մոռանամ յայտնել, որ ես կարդացել եմ ձեր ինձ ուղղած 4 ստորագրութիւն կրող անիմաստ նամակը, որին պատասխանում եմ։

Զասածներս ապացուցելու կարիք չունեմ, այլ ձեր ասածների ապացոյցն եմ պահանջել։ Այնպէս որ ի զուր էք քարէ-քար ընկնում։ Թ. Ա.

*) Թիւրիմացութիւնների տեղիք չը տալու համար յայտնում եմ, որ բողոքողներից մի քանիսը տեղ ունեցել են և աշխատել են իրանց համախոհների համար։ Տեղ ունեցողներից է Կ. Ս-եանը, որ գրաւոր խնդրով յետ է վերցրել իր ստորագրութիւնը, պատճառաբանելով, որ չէ ճանաչել ինձ։ Մի քանիսի հարցին, «ապա ինչո՞ւ էիր ստորագրում», նա պատասխանել է. «Եթէ դուք էլ լինէիք իմ դրութեան մէջ, դուք էլ կը ստորագրէիք»։ Պարզ է, որ ճնշում են գործ դրել յիշեալ պարոնի վրա։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Ամբողջ Չինաստանը գտնվում է ընդհանուր մեծ յեղափոխութեան նախօրեակին։ Ամենուրեք տեղի են ունենում կատաղի կռիւներ յեղափոխականների և զօրքերի միջև, որոնցից մեծ մասը անցնում են յեղափոխականների կողմը։

◆ Չինական յեղափոխականները անխտիր սրի են քաշում բոլոր մանջուրացիներին՝ թէ կանանց և թէ երեխաներին։

◆ Եւրոպական պետութիւնները յանկարծակիի եկան չինական յեղափոխութեան անակնկալ բռնկումից։ Իրանց հպատակների կեանքն ու գոյքը Չինաստանի զանազան քաղաքներում պաշտպանելու համար, պետութիւնները ուղարկում են պատերազմական նաւեր։

◆ Պէկինում յայտարարված է պաշարողական դրութիւն. փողոցները լի են զօրքերով. քաղաքի դարպասները փակ են։ Մեծ թւով պահակներ են կանգնած պալատի առաջ։ Դրութիւնը օրհասական է։

◆ Չին յեղափոխականները իրանց տրամադրութեան տակ ունեն խոշոր գումարներ և մեծ քանակութեամբ զէնք։

◆ Չինական կայսերական գերդաստանը պատրաստութիւններ է տեսնում փախչելու Պէկինից։ Շտապով թանգագին իրերը թագցնում են։

◆ Արտակարգ հեռագիրներ են ուղարկված ապստամբ վայրերը մեկնած զօրքերին վերադառնալու համար։

◆ Յեղափոխական հրդեհը ժամ առ ժամ ընդգրկում է նորանոր նահանգներ։ Ազգաբնակութիւնը ահաբեկված է։

◆ Մահմէդ-Ալին գտնվում է Օմչալում։

◆ Այս օրերս արեւնահեղ ընդհարում եղաւ Թիւրք-չերնօգօրական սահմանագլխին. կան շատ սպանվածներ։

◆ Վիէննայում լուր է տարածված, իբր թէ իտալական թագաւորի կեանքի դէմ մահափորձ է կատարվելու։ Մինչդեռ այժմ պարզվում է, որ իտալական կառավարութիւնը այդ պատրուակով ձերբակալել է բազմաթիւ անիշխանականների։

◆ Տրիպօլիսի մօտերը կատաղի կռիւ եղաւ ցամաքի վրա թիւրքերի և իտալացիների միջև. Լուրերի համաձայն, վերջինները փառաւոր ջարդ են կրել։

◆ Իտալիան ոչ մի խաղաղ բանակցութիւնների չի ձեռնարկի, եթէ հարց լինի Թիւրքիային դրամական վարձատրութիւն տալու մասին։

◆ «У. Р.»-ի թղթակիցը, հակառակ պաշտօնական հաղորդագրութեան, Օդեսսայից հեռագրում է, թէ Թիւրքիան թոյլ չէ տալիս ռուսական ալիւրը անցկացնել Բօսֆօրով։

◆ Օսմանեան պարլամենտը in corpore կողմնակից է պատերազմը շարունակելուն։

◆ Մեծ պետութիւնները միացեալ առաջարկութիւն արին Թիւրքիային՝ չը կենտրոնացնել զօրքեր բալկանեան պետութիւնների սահմաններում։

◆ Մեծ պետութիւնները ի պատասխանի Թիւրքական վերջին նօտայի յայտնեցին Բ. Դրան՝ թէ նրանք անյարմար են գտնում բանակցութիւններ սկսել Իտալիայի հետ։

◆ Պետերբուրգում ժող. լուս. մինիստր Կասսօն կարգադրել է դատարկել տալ իր բնակարանի կողքին ապրող երգեցողութեան ուսուցիչ Նիկօլային իր կացարանը, որովհետև մինիստրը չէ կարողանում տանել երգը։

◆ Պետերբուրգում լուր տարածվեց ներքին գործերի մինիստրի օգնական գեներալ Կուրլովի հրաժարվելու մասին։

◆ Սարատովում զինւորական դատարանը մահվան պատժի դատապարտեց Գօգօբերիձէին և Բասիլիձէին Աստրախանում Եսայեան փաճառականների գրասենեակի վրա անաջող յարձակում գործելու և ոստիկանութեանը զինված դիմադրութիւն ցոյց տալու համար։

◆ Քութայիսի զինւորական դատարանը ձեռնարկել է քննելու յայտնի աւազակապետ Մարկվելաձէի և ուրիշ 28 հոգու գործը, որի պատճառով դատարան են կանչված 300 վկաներ։ Բոլորին սպառնում է մահապատիժ։

◆ «Р. Сл.»-ին Բագուից հեռագրում են, որ սեպտ. 30-ին «Նաւուկա» ընկերութեան շինութեան մէջ Չեխովի մասին նշանակված դասախօսութեան ժամանակ ոստիկանութիւնը կալանաւորեց բոլոր ներկայ եղող 40 մարդկանց։

◆ Բագւում սեպտ. 30-ին, ինչպէս հեռագրում են մայրաքաղաքի լրագիրներին, խուզարկու-ոստիկանութիւնը կալանաւորել է ձախակողմեան կուսակցութիւններին պատկանող մօտ 100 մարդու, որոնց մէջ կան մի քանի աչքի ընկնող գործիչներ։

◆ Հոկտեմբ. 1-ից Ռուսաստանում գործադրվում է դժբաղդ պատահարներից փչացած բանւորներին վարձատրելու օրէնքը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

4 հոկտեմբերի

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ։ Պօրուչիկ Փօն-Մէցգէրը, յափշտակելով գնդի դրամարկղը և կարևոր զինւորական փաստաթղթեր, փախաւ Սերբիա։

ԼՕՁ։ Խուզարկու բաժանմունքը, տեղեկութիւն ստանալով որ Բոդվանսկայա փողոցում թագնվել են գնացքը կողոպտող յանցագործները, ուղարկեց ոստիկաններ։ Հրացանաձգութեան ժամանակ սպանվեց կողոպտիչներից մինը, վիրաւորվեցին մի ոստիկան, սպանվածի մայրը և երկու կեցողներ։ Սպանվածի մօտ գտնվեցին 1300 րուբլի, ատրճանակ և վարկաբեկող թղթեր։ Ոստիկանը մեռաւ։

ԿԻԵՎ։ Պետական գանձատան մէջ կալանաւորվեցին 4 հոգի՝ 300,000 րուբլի կեղծ ընկալագրերով ստանալու փորձի բօլէին։

ԱՍՏՐԱԽԱՆ։ Ժանտախտը շարունակում է զոհեր տանել։

ԿԻԵՎ։ Վախճանվեց Ումանի գաւառում բարօն Մէյէնդօրֆը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Վախճանվեց Վարշավայի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Բէլեաևը։

Նահանգական դատարանը արդարացրեց երդւ.-հաւատարմատարի օգնական Գալպէրինին, որ մեղադրվում էր քրիստոնէական անուն իւրացնելու մէջ։

Զինւորական մինիստրը մեկնեց Լոմժա այի նահանգը։

Ժող. լուս. մինիստրութիւնը պատուիրագրեց ուսումնարանական շրջանների հոգաբարձուներին միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի կրթական հաստատութիւններում ոչ մի դրամական հանգանակութիւն չը լինի դպրոցների կարիքների համար։

ՄԻՒՆԽԵՆ։ Պրինց-խնամակալի առողջութիւնը լաւանում է։

ՄՕՍԿՎԱ։ Նահանգական զեմստվային ժողովը միաձայն որոշեց առ ոտս Թագաւոր Կայսրի արկանել զեմստվայի ամենահպատակ զգացմունքների առհաւատչեան։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և սառամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրոֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. / երեկ. ժ. 5—7.
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.
(ա. օ.) 669. 100—37

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
[illegible]
Սոլոլակ, [illegible] № 33 [illegible]
(Ռ. Կ. Տ.) 888. 100—12

ԲԺՇԿ. ՑԵԼԿԵՐ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
[illegible] մարմնամարզութիւն։ Հիմնաւոր բժշկութիւն սուր և խրօնիկական արիպէրի, սեռական թուլութեան, անկարողութեան և սերմնահոսութեան—ցոյց է տալիս հմուտ մասնագէտ բժիշկների։ Օտարերկրեայ հիւանդներին տալիս է խորհուրդներ և բժիշկների հասցէներ։ Կարելի է ստանալ իմ կազմած «Գաղտնի հիւանդութիւնների բժշկարանը», գինը 50 կոպ., ճանապարհածախս՝ 15 կ.։ Հասցէս. Тифлисъ, Семеновская ул., № 9. Ընդունելութիւնը 3—5 ժամը երեկոյեան։
(Ե.Ժ.Կ.) 892. 50—11

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԽՈՇՈՐ ՍԻՒՐՊՐԻԶ
կեանքի մէջ մէկ անգամ!!!
600 ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ միայն 3 ր. 90 կ.
1. Ճիշդ ժամաց.-անկէր՝ ուղիղ ընթացքով, 6 տ. երաշխաւորութեամբ։
2. Կանացի գեղեցիկ մատանի ամերիկ. ադամանդով։
3. Կանացի հրաշալի մանեակ բազմաթիւ մարգարիտներով և պատենտային փականով։
4. Կանացի ճիշդ եւ էլեգանտ ապարանջան ամերիկ. «Դուբլէ» ոսկուց։
5. Գրպանի ճիշդ նեսէսսէր՝ 4 առարկայ։
6. Մի ճիշդ օղ՝ ամերիկ. ադամանդ. և պատ. փականով։
7. Էլեգանտ եւ ճիշդ կաշուէ портмонѣ։
8. Ալբոմ՝ 50 հիանալի. նկարներով։
9. Դ-ր ԿՕԽԻ ծխափող-ապարատ անվնաս ծխելու համար։
10. Մեխանիկ. ծաղրող մկրատ՝ շէնք փուտլքարի մէջ։
11. Նոյնպէս եւ 500-ից աւելի հիանալի. եւ օգտակար առարկաներ։
Բոլոր 600 առարկաների համար, հաշւելով և ժամացոյցը, առնում ենք միայն 3 ր. 90 կ. (ժամացոյցն առանձին արժէ նոյն գինը)։ Վերադիր վճ. ուղարկելուց մէկից մինչև 3 զարնիտուրի համար հաշւվում է 55 կ., Սիբիր՝ 95 կ.։ Հասցէն՝ О-ву «МЕРКУРІЙ», Лодзь. 3. 46.
Չը հաւանածները յետ ենք ընդունում ու փողը վերադարձնում։ Թղթակցել ռուսերէն։
(В. 60485) 882. 8—6

Լոյս տեսաւ
Տ. ԳԻՒԶԱԼԵԱՆԻ
ԴԱՍԱԳԻՐՔ
ԲՆԱՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
հայոց տարրական դպրոցների համար
Մասն առաջին, անկենդան աշխարհ՝ օդ, ջուր և երկիր։
Երկրորդ բարեփոխված տպագրութիւն
Գինն է 50 կոպ.
Հրատարակութեան պահեստը «Գիր» գրավաճառանոցում։
Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ «ГИРЪ». (Հ.) 955. 2—2

ԿԱՐՈՒՁԵՒԻ ԴՊՐՈՑ
ՕՐ. Մ. ԲԵՐԵԱՆԻ
Միխայլեան փող., № 122.
Աւարտել է Մօսկվայի կարուձևի դասընթացքները և ընդունում է աշակերտուհիներ, որոնք սովորելու են կար, ձև և մոդելաժ։ Նաև ընդունվում են պատուէրներ մասնակցութեամբ օր. Ն. Քալօյեանի՝ մաշչեփ գների։ Վարժուհիներին մեծ զեղջ։ Պատուէրները կատարվում են խնամքով և շուտով։
Վաճառվում են выкройка-ներ։
(Հ.Կ.Ե.) 945. 4—4

ԱԿՑԻՈՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱ
[illegible] № 27
Փարիզ 1900. ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼՆԵՐ Նիժնի-Նովգորոդ 1896.

BEAUTÉ DU TEINT
EAU DE LYS DE NINON
ԳԼԻՑԵՐԻՆԵԱՆ ԿԱԹ-ԻՐԽԻ ԿԱԹ
[illegible] Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ. 526. 7—5

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ
ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ ՏՊԱՐԱՆԸ
[illegible]
ՏԵԼԵՖՕՆ № 67.

Типографія канцелярім Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.